

CERNĂUȚI

P. 11. 132

NOEMVRE—DECEMVRE 1943

An.
XVIII

FĂT-FRUMOS

Nr.
6

ARTĂ
LITERATURĂ

Director: LECA MORARIU
Secretar de redacție:
Octavia Lupu - Morariu

ȘTIINȚĂ
VIAȚĂ SOCIALĂ

Schitul Crișceatec

Strajă moldovenească pe Nistru

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Munteniei 14

2806

FĂT-FRUMOS

LITERATURĂ – ARTĂ – ȘTIINȚĂ – VIAȚĂ SOCIALĂ

CERNĂUȚI AN. XVIII 1943

ARBOROSENI (= BUCOVINENI),
NU UITAȚI DE ADEVĂRATA VOASTRĂ PRESĂ!

CUPRINSUL ANULUI 1943

Versuri

- Barone Guido del, Oh rimani, rimani meco! (trad. din Eminescu) 140.
 Bărbulescu Emil N., Epigrame 221, 225.
 Marian Liviu, Spre Crâm 3.
 Neșciuc Eugen, Două pluguri (Fabulă) 88.
 Porumbescu Ciprian, Blau (Inedită) 153.
 Sânger Aurel V., Luna 21.
 Soroceanu Olvian, Der Olt-Fluss (trad. din Goga) 16; Pribeag (trad. germ. din Goga) 225; Cântec din trestii (trad. din Lenau) 75; Bin fern von Dir (trad. Eminescu) 133.
 Șesan Bojena M., Ve svem peri jako perlet (trad. din Eminescu) 172; Cerny motyl noci leți (trad. din Eminescu) 227.
 Tomaiață Laurent, Von den Hunderten von Masten (trad. din Eminescu) 201.
 Vitencu Dragoș, Cântec de trubadur 214.
 Voevidca George, Epigrame 189.
 Zamfirescu Elvira, Clipe ... 9.
 * * * Colindă 214.

Populare: Darie și Bujor — cules de Leca Morariu 222.

Proză beletristică

- Cantemir Traian, Gobo și Mago (basm cirebir) 174.
 Crudu Tiberiu, Di la Boșeni! 120; Năluca Fericirii 215.
 Dimitrescu I. M., Străbătând Moldova 18.
 Marian Liviu, Fărâme ... 6.
 Morariu Leca, Hoinar 180.

Proză științifică

- Bălan Silvia T., Frații Hurmuzachi către și — despre Mama lor 92.
 Bodnărescu Leonida, Amintiri despre Liviu Marian 13.
 Bucuța Em., Horia Teculescu 7.
 Cărașu Mihai, Liviu Marian și Bălții Basarabiei 22; Știri despre sfârșitul lui Liviu Marian 25.
 Dimitrescu I. M., Pe urmele unui poet uitat (G. S. Săpunaru) 89.
 Duzinchevici Gh., Imigrări de Români ardeleni în Moldova anilor 1851 și 1852—82.
 † Geagea Christea, Note de drum în Tracia 222.
 Ieșan Al., Universitatea ca idee și ca faptă 207.
 Kirileanu G. T., W. Kotzebue către Alecsandri 226.
 E. L., Expoziția plantelor medicinale din Bucovina 192.

- V. L. Iarăși arboroseană sărbătorire Eminescu (Prin Laurenț Tomoiagă) 173.
 Loichița V., Facultatea noastră Teologică și-a redeschis Biblioteca! 173; Eminescu la Institutul „Cernăuți” 141.
 Lupu-Morariu Octavia, De-ale lui Slavici 47.
 Marian Liviu, Scrisoare (1941) către Leca Morariu 9.
 Morariu Leca, Eminescu la Institutul „Cernăuți” 143; Și totuși Creangă nu se compromite! 202; Amintirii lui Liviu Marian 1; Din corespondența lui Andrei Glavina 73; Alt „savant”, care numai dânsul există! (Filologul Al. Rosetti) 150; † Dr. Christea Geagea 203; Despre Note de drum în Tracia de Christea Geagea 222; O mare victorie a științei bucovinene (a astronomului D. Rusu la Lipsca) 151; „Arboroasa” slăvind-u pe Ciprian Porumbescu 145 și 154; Stihuiorul C. Porumbescu 153; Comemorare Ep. Bucevschi (Chanson sans paroles — contra superficialității lui Ioan Cârdei 79; Bucevschene 226; Să ni le salvăm știrile asupra trecutului! (Slavizarea numelor în Bucovina; Omul de omenie Ștefan Wolf; Calendarologul E. Neșciuc) 98; Bucovina turistică 103; „Armonia” 26.
 Morariu Victor, Semicentenarul „Deșteptării” lui Constantin Morariu 55; Amintiri despre Liviu Marian 4; Un roman bucovinean: „Floare’n pălărie” de G. Cârțu 149; Maria Fotino-Bărbăcioru, În sat la bunica (Recenzie (195),
 Pușcariu Sextil, Scrisoare (1922) către Andrei Glavina 73.
 Rotică G., Precizări istorico-literare 98.
 Rusu D., Gravitațiunea 32; Legea densității corpurilor cerești 190.
 Țopa Dr. Emilian, Contribuțiuni corologice la Anemone transilvanica Fuss (Heuffel) în Carpații Orientali 136.
 Vasiliu Al., Povești basarabene culese de S. Teodorescu-Kirileanu 197.
 Vitencu Al., Ispisoc dela Simion Movilă din 7115 (1607) Mai 4—23.

Cronică

- L. B., Până și morții noștri ni se cer acasă! 53; Sămăriteana noastră Facultate de Teologie 54.
 L. Cr., Și iarăși o manifestare românească și patriotică a vrednicei societăți „Meseriașul Român” din Cernăuți 99; Academiiile „Armoniei” 101.
 Loghin C., Concertul Societății „Armonia” 48.
 Lupu Al., Anuarul „Elena Doamna” 52; Institutul „Cernăuți” 52; Societatea pentru Cultură 52; Intensa culturalitate bucovineană 52; Nu vă vin cu nici un rău, ci v’aduc pe Dumnezeu 52; Alt eveniment artistic al Bucovinei 53; Periodicele bucovinene 230.
 El. M., Adunarea generală a Cooperativei „Meseriașul Român” 134.
 Morariu Leca, † E. Lovinescu 205; † T. Pisani 205; † Traian Prodan 204; „Convorbiri literare” 229; Răsfoind cele periodice 49, 229; Printre cele periodice 101; Împotriva aceluiaș infantilism literar 100; Trei popi cu 5 clondire și-un redactor cu 15 etaje (pentru Pamfil Șeicaru) 150; Resurrecție cu adevărat arboroseană (Soc. „Armonia”) 204; Academiiile Societății „Armonia” 204; Colecția muzicală „Armonia” 205; Conservatorul nostru 150; Culturalitate arboroseană: Institutul „Cernăuți” 205; Nectară Soroceanu 228.

Morariu Victor, „Gura Satului” de I. Slavici în traducere germană (Recenzie) 195;
 „O scrisoare pierdută” la Berlin 230; Revista „Elcna Doamna” 49.
 E. P., Harnicul nostru „Meseriaș Român” 206.
 M. P. (Ș.), Muzică românească la Praga 50.
 Al. T., Și iarăși Universitate totuși — existentă! 51; Academiile „Armoniei” 51.
 Dr. M. Z., Drept administrativ român 230.

Varia

„Dorul” de C. Porumbescu (executat) 102; Inedite de C. Porumbescu publicate
 pag. 4, copertă Nr. 2 și 3.
 Premiu p. regăsirea a 2 maiolice de Ep. Bucevschi 81; și regăsirea lor — copertă
 Nr. 3.
 Buletinul Institutul „Cernăuți” (fasc. 22—26) 47.
 Contra născocirilor alarmante 135, 153.
 Bibliografie, pag. 4, copertă Nr. 1, 2, 3, 4—5, 6.
 Cîitori și adăugători ai noștri 2, 54, 97, 102, 153, 179, 200, 221.
 Dela Administrația rev. „Făt-frumos” 54, 102, 163, 169, 191, 201 și pag. 4, co-
 pertă Nr. 3 și 6.

Ilustrații

Arboreseanul Constantin Morariu 57; „Deșteptăristul” C. Morariu — coperta Nr. 2;
 Andrei Glavina, elev la Iași 80; A. Glavina la Beograd 74; C. Porum-
 bescu copil (**inedită**) 163; Copilandrul C. Porumbescu (**inedită**), copertă
 Nr. 4—5; M. Popp, C. Porumbescu 169; Ep. Bucevschi, Maiolică (în
 posesiunea D-nei Octavia Lupu-Morariu) 81 și copertă Nr. 3; Constantin
 Șandru 29; Nectara Soroceanu 228; Mănăstirea Voronețului — copertă Nr. 1;
 Adormirea Maicii Domnului (Suceava) 47; Mănăstirea Vatra-Moldoviței 109;
 Biserica dela Bădeuți (azi inexistentă!) 112; Schitul Crișceatec 114 și copertă
 Nr. 6; Mănăstirea Dragomirna 119.

Înoiți-vă abonamentul! Revista „Făt-frumos” își duce înainte
 stindardul cu eroice sacrificii!

Și nu uitați de ineditele lui C. Porumbescu!

An. XVIII	FĂT-FRUMOS	Nr. 6
ARTĂ LITERATURĂ	Director: LECA MORARIU Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

Universitatea ca idee și faptă ¹⁾

Ca orice întocmire cu tradiție de secole, universitatea împlinește în cursul timpului funcțiuni multiple, cari se acordă întreolaltă, dar ajung și în divergență, încât se ivește necesitatea de a urmări în multiplicitatea manifestărilor continuitatea în dezvoltare și trăsăturile esențiale de unitate.

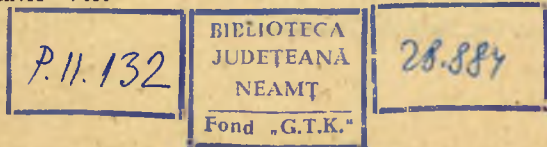
În evul mediu, în secolul al 12-lea și al 13-lea, universitatea este o corporație, o breaslă constituită din profesori și studenți, o totalitate (universitas) de muncă, în care se pregătesc anumite funcțiuni necesare în stat. Ea cuprinde trei facultăți, superioare, cea de teologie, de drept și de medicină și una subalternă, facultas artium, cu veche tradiție aristotelică-scolastică, în care se învăța retorica, logica, astronomia, calculul, — facultatea de cultură generală, pregătitoare pentru celelalte. Numirea de universitate exprimă organizația unitară cu jurisdicție proprie a corporației de învățători și învățăcei, ca și strânsa legătură între aceștia.

Universitatea încă nu este o universitate a culturii și nici nu servește pentru toate clasele sociale; feodalii, nobilii aveau o instrucție particulară: arta războiului, călăritul, maniere cavaleresti ș. a.

Nici descoperirile științifice dela începutul evului nou nu se ivesc în cadrul universității; ele provin din încercările practice în porți, șantiere de lucru, din instituțiile unor cercetători particulari sau artiști ca Leonardo da Vinci.

În epoca „luminilor“ (Aufklärung) cercetările asupra fenomenelor naturii duc la rezultate practice, trezesc năzuința de a îmbunătăți condițiile vieții prin stăpânirea unor forțe ale naturii. Și aceste străduinți se ivesc înafară de universitate, însă ele pătrund în uni-

¹⁾ Conferință rostită la inaugurarea cursurilor dela Facultatea de Teologie Cernăuți, în 1 Noemvre 1943.

versitate și se afirmă cu tendința de specializare pentru diferite activități, agricultură, medicină, ș. a.

În cadrul universității, descoperirile sporadice din vastul domeniu al naturii sunt supuse unei analize metodice și astfel tendințele practice de stăpânire a naturii se prefac în spirit științific metodic. Universitățile din Halle (1694), Goettingen (1733) sunt organizate dela înființarea lor ca instituții de cercetare științifică, îndeosebi în facultatea de filosofie care cuprinde și pe cea de științe, cu principiul libertății de cercetare. Dificultățile și opreliștele care le-au întâmpinat diferiți cercetători în cursul secolelor — s'au condensat într-o experiență definitivă, că cercetarea științifică are drept condiție indispensabilă: libertatea de cugetare. Ea întâmpină uneori îngrădiri și în secolul al 18-lea. Însuși Kant, cugetătorul cel mai sobru și mai scrupulos al lumii, a fost necesitat să apere principiul libertății de cercetare în facultatea filosofică, încercând să pună de acord o situație istorică în universitate cu un principiu rațional și făcând concesii de ordin social în favorul acestui principiu. Astfel în tradiția istorică facultatea filosofică lua locul facultății subalterne dela începutul universității. Deși această situație nu mai dănuia în organizația reală pe timpul lui Kant — acesta recunoaște totuși ierarhia veche, trei facultăți superioare și una inferioară, fiindcă această numire, argumentează filosoful, este determinată de raportul față de stat și interesul pe care îl prezintă învățăturile diferitelor facultăți pentru stat. Statul își rezervă dreptul să controleze și să sancționeze învățăturile celor trei facultăți superioare, iar învățăturile facultății inferioare le lasă în seama rațiunii lumii învățate. Statul poruncește, nu face știință; un regim care s'ar ocupa și cu cercetări științifice și și-ar lua asupra sa și rolul învățatului, și-ar pierde prin această pedanterie stima cuvenită; este sub demnitatea statului să se amestece cu „plebea” („Pöbel”) învățaților care nu cunoaște gluma și consideră pe toți cari se amestecă în știință de aceeași teapă. Trebuie deci să existe o facultate care nu are de dat ordin în ce privește învățătura ei, dar să aibă libertatea să judece învățăturile celorlalte, care păzește interesul adevărului, de altfel acesta nu ar ieși la iveală, spre dauna statului. Că această facultate se numește inferioară, cu tot marele privilegiu al libertății, aceasta își găsește explicarea, — continuă Kant — în firea omenească, anume că acela care poate porunci, chiar dacă este servitorul umil al altuia, își pare mai nobil decât altul care este liber, însă nu poate da nici un ordin ¹⁾.

¹⁾ Kant, *Der Streit der Fakultäten*.

Cu privire la rostul universităţii pentru cultura omenească, Kant nu înfăţişează o concepţie amănunţită, deşi filosofia sa oferea importante orientări pentru aceasta. Kant subliniază necesitatea libertăţii de cugetare pentru descoperirea adevărului, dar el apropie ocupaţia învăţaţilor de cele ale masei şi-i caută o justificare. Astfel pentru preocupările sale filosofice Kant mărturiseşte că, deşi are din fire înclinaţie de cercetător şi simte întreaga sete de cunoaştere, şi-ar părea mai inutil decât cel mai comun lucrător, dacă n'ar avea convingerea că preocuparea sa conferă tuturor celorlalte anumită demnitate, arătându-le, — aşa am putea întregi cugetarea lui Kant — rostul şi locul lor între manifestările omeneşti.

În această fază, universitatea combină cercetarea ştiinţifică cu predarea cunoştinţelor şi formarea profesională, realizând un tip academic. A deveni stăpân pe lume prin cunoaştere şi ştiinţă apare ca supremul ideal al universităţii şi — printr'o tendinţă de expansiune — chiar al omului. Cum e şi firesc, acest ideal pune stăpânire — în-deosebi — pe studenţime. Goethe scrie ca student dela Leipzig cătră tatăl său că nici o onoare n'ar pune-o mai presus decât cea de profesor.

Ideea universităţii ca totalitate a străduinţelor omeneşti — cu latura lor pozitivă ca şi cu neajunsurile lor — şi-a găsit expresia cea mai măreaţă, din întreaga literatură mondială, în „Faust“ al lui Goethe. Cu suverană artă Goethe a aruncat lumină asupra întregului organism al universităţii, cu simţ realist pentru mărginirea spiritului omnesc şi cu umor pentru părţile slabe ale oamenilor şi întocmirilor. Faust, Wagner, chiar Mefisto sunt tipuri de profesori şi celălalt factor constitutiv al universităţii este reprezentat prin şcolarul modest (din partea I-a a dramei) şi prin bacalaureatul arrogant şi cu dispreţ pentru generaţia mai veche (din partea a doua). Pentru Goethe omul integral nu se desăvârşeşte în universitate. Faust încearcă cu ardoare cariera omului de ştiinţă, îşi îndeplineşte însă viaţa ca om practic, secând bălţi şi redându-le obştii pentru cultivare rodnică.

Peste înfăţişarea realistă a Universităţii la Goethe şi concepţia lui Kant, care îi atribue un rol modest între preocupările omeneşti, — prin Fichte, Schleiermacher şi Humboldt se afirmă o concepţie de mare amploare, după care universitatea este o unitate de ştiinţă, concepţie de lume şi religiositate. Omul de ştiinţă asimilează valorile culturale, devine microcosm, realizează tendinţe creatoare ale cosmosului, participă la Divinitate. Oamenii de ştiinţă (der Gelehrtenstand)

sunt după Fichte instanța supremă de supraveghere asupra progresului real al neamului omenesc și promotori ai acelui progres. Învățații sunt creatorii vii și învățătorii culturii. Aceste idei — după cari au fost organizate universitățile Berlin, Breslau, Bonn la începutul secolului al 19-lea — reprezintă o culme a idealului despre omul de știință; el a fost realizat în câteva exemplare de o rară înălțime spirituală, însă n'a putut fi generalizat.

Desvoltarea reală a universității se îndreaptă spre specializare. Cercetările fizico-chimice se dezvoltă după criterii imanente. Știința care stă în serviciul industriei și tehnicei nu mai cuprinde pe om în întregime. Interesul principal este acordat cercetării faptelor (*Sachlichkeit*); pe la jumătatea secolului al 19-lea în universitățile Europei stăpânește spiritul pozitivist, iar experiența dovedește în curând că progresul material, dezvoltarea mașinismului și industriei de pe urma invențiilor poate coexista cu înjosirea și mizeria omului. Reacțiunea contra acestei stări de lucruri se ivește în mișcările sociale, dar și din partea bisericii catolice, cum a fost renumita encyclică „*novarum rerum*” a Papei Leo al XIII.

Universitatea continuă cercetările științifice fără să aibă prea mare grijă de urmările acestora pentru ființa omenească, de păstrarea unității și echilibrului acesteia. Ca și științele fizico-chimice, și medicina urmărește precizia în constatările empirice, fără să le poată încadra pe deplin în ansamblul personalității omenești. În toate străduințele universității este un aspect comun: etosul științific, cea mai importantă achiziție a spiritului omenesc din secolul trecut, cu tendința de dominare în toate manifestările omenești. Deaceia personalități puternice în domeniul științific încearcă să-și afirme autoritatea și'n domenii cari n'au fost supuse cercetărilor pozitive. Oameni de știință ca Momsen și Virchow aduc politicei lui Bismark obiecțiuni susținute cu argumente științifice, iar acesta — anticipând, cu simțul său realist în viața politică, deosebirea între științele naturii și cele ale spiritului ca și metodele valabile în fiecare domeniu — răspunde că el nu poate aplica metode științifice în viața politică; atare obligație ar însemna pentru dânsul să fie trimis printr'un desiş încâlcit și să i se mai pună și o prăjină între dinți pe care cu anevoie ar trebui să o țină cu ajutorul ambelor mâni, în loc ca acestea să-i rămână complet libere, pentru a-și face drum nestânjenit.

Pe de altă parte, din aprecierea generală a spiritului științific, treceau ca importante și preocupări mărunte, numai dacă erau sus-

ținute cu metode științifice; contra acestei exagerări s'au ivit întîmpinări ca cea într'o lucrare cu titlul semnificativ: „Die Wissenschaft des Nicht-wissenswerten“. Un neajuns mai grav al preocupărilor științifice îl semnalează avertismentul lui Nietzsche că sporirea științei pe seama omului este un lucru din cele mai dăunătoare.

Constatări ca acestea indicau criza, în care, în ultimele decenii ale secolului al 19-lea, intra și cultura omenească și organul ei așa de important: Universitatea.

Înainte de ce încercăm o caracterizare a acestei faze, intercalăm câteva observații asupra universității românești. Aceasta ia ființă în vremea când în întreaga Europă era în floare orientarea pozitivistă și ajunge în scurt timp — întregită de școli înalte speciale — la prestațiuni științifice de mare valoare, îndeosebi în domeniul medicinei, și la realizări practice de ordin tehnic.

Spiritul științific este întregit, într'o năzuință din cele mai spontane și plină de bun simț, de spiritul literar și istoric, care este mai aproape de centrul ființei omenești și are mai multă grijă de fondul permanent al sufletului omenesc ca și de aspectele naționale; într'un răstimp scurt apar opere istorice și critic-literare de mare amploare, cu răsuneț intensiv în viața națională. În acest domeniu se produc sinteze fericite între elementele de cultură franceză și cea germană — și deși încă nu se ivește o concepție specific românească asupra culturii și universității, personalități puternice ca Maiorescu, Iorga, imprimă universității o orientare unitară și crează o atmosferă culturală. Îndeosebi de pe urma prodigioasei activități a lui Iorga, străduințele universitare străbat în păturile largi ale poporului. Nu atât cu argumente logice cât prin intuiții rodnice pe care le formulează în toate împrejurările în enunțări captivante și contagioase, Iorga afirmă o nouă funcțiune a universității, aceea de a cerceta și cugeta asupra realităților poporului.

Perioada ultimă este prea aproape de noi și a fost supusă adese la critici periferice, venite din afară de universitate. Încă nu s'a făcut o analiză amănunțită a înfăptuirilor universității românești; sigur este că și în vremea celor mai grave frământări spiritul științific și-a păstrat întreaga sa vigoare. Dar în ultimul timp universitatea — din cauza unor împrejurări deosebit de dificile, de ordin european și național — n'a isbutit să stăpânească spiritele agitate. Nici cugetarea și acțiunea personalității copleșitoare a lui Iorga n'a reușit să facă

față acestor împrejurări. Criza mondială atinsese și cultura și universitatea românească.

Căci în ultimele decenii, în situația lumii au intervenit, într-o desfășurare vertiginoasă, procese de dislocare și transformare, într-o acumulare așa de încărcată, cum încă nu le-a cunoscut omenirea; o formidabilă criză a culturii, a vieții economice cu răsturnări sociale din temelii. Omul de astăzi, asaltat de năvala evenimentelor și copleșit de rapiditatea lor, trăiește într-o lume care îi alterează condițiile firești de existență.

Totuși spiritul omenesc se simte susținut de forțe transcendente și și afirmă și'n împrejurările cele mai anevoioase încrederea în capacitatea sa de reconstrucție. Astfel, în cugetarea europeană din ultimele decenii, în centrul preocupărilor stă problema omului, căci tot mai mult se înfărește convingerea că în toate crizele este angajat însuși omul, cu funcțiunile sale biologice, psihice și sociale. Una dintre funcțiunile esențiale ale universității, care constituie și trăsătura de continuitate între celelalte ca și între prefacerile la cari este supusă în cursul timpului, este aceea de a elabora un concept valabil despre om și despre cultură, de a preciza menirea spiritului și a omului de știință față de realitățile fiecărei epoci. Deaceia astăzi în universități se pregătește o nouă antropologie, cu interpretări mai adecvate a inteligenței, voinței, caracterului. Indesebi s'a făcut în ultimii ani dovada că ființa omenească este alcătuită din straturi diferite cari trebuie să coopereze pentru a-i asigura echilibrul; dacă straturile primordiale, inferioare sunt neglijate, cele superioare își pierd temelia și se pot surpa. Cultivând de ex. intelectul în mod izolat, se poate obține o inteligență sclipitoare care plutește cu ușurință peste toate realitățile, însă fără înrădăcinarea necesară pentru stăpânirea acestora. Pentru formarea omului activ este indispensabilă integrarea intelectului în cadrul forțelor biologice, instinctive. Cultura universitară trebuie să corespundă acestei necesități cu mijloace științifice. Știința nu descopere aspecte complet noi în firea omenească, ci are să cerceteze condițiile în care apar cele cunoscute. În cursul istoriei ca și'n viața actuală apar oameni superiori, ca și alții cu vădite deficiențe. Astfel de ex. caracterizarea mareșalului Lyautey, fostul guvernator din Maroc, prezintă tipul perfect al omului de acțiune. Nici o psihologie nu poate adăoga nimic. Toate gesturile de comandă, de administrație, când ia măsuri severe sau exercită o înțeleaptă indulgență — apar ca manifestări ale unor resorturi de o desăvârșită precizie pe fondul

Năluca fericirii.....

I

Lui Relu.

— Vai, Carmenică dragă, ce frumos îi aici la tine, la moșie! O minune! Casă mare, largă, livadă întinsă, ogradă plină cu fel de fel de păseri, cai la grajd, vaci cu lapte și oi la câmp, trăsură, slugi, tot ce trebuie... N'aveți grijă de nimic. Știu că trăiți fericiți în raiul ăsta...

— Rai pentru tine, dragă Georgetă, pentru mine însă-i iad!

— Cum poți să spui tu una ca asta?... Eu, da, aș avea dreptul, că trăiesc în catul al cincilea, în blocul ăla afurisit de pe Brătianu. N'am un pic de aer, un pic de verdeață, un pic de liniște! Toată ziua urc-cobor, urc-cobor, nu se mai sfârșeste. Când ascensorul se strică, și asta se întâmplă foarte des, atunci să vezi fericire, suind în piept sute de scări! Ș'o căldură vara de te sufoci, iar în timpul iernii suflă un vânt rece de 'ngheață toate robinetele! Și dacă Doamne=păzește lipsește țiteiul la calorifer, atunci dă Doamne bine! Te ling iepurii de frig. D'apoi sgomotul! Of, of! S'aude, dragă, prin toți păreții de jur împrejur, ba și deasupra și de desubt. Tot hâra=hâra, hâra=hâra, adevărată plăcere! N'ai chip să 'nchizi ochii. Și radiurile își fac de cap... Dacă nu înnebunesc! ... Asta acasă. Cu slujba altă poveste. Eu plec pe=un drum dimineața și fug repede la minister să nu întârzii, iar Toto aleargă pe alt drum la biroul lui. În halte avem ce=aștepta tramvaiele care parcă anume întârzie când ți-i mai degrabă... Și când vin sunt deja arhipline. Riști să-ți rupi o mână, un picior, gâtul, dacă te anini de scară și n'ai izbutit să te vâri înlăuntru. Dacă te vâri, mergi cu sufletul la gură, așa-i de mare înghesuială. La oprire altă luptă ca să te poți da jos. Nenorocire în=treagă. Din pricina asta la amiază nici nu venim acasă. El mânâncă într'un loc, eu într'altul. Abia sara ne întâlnim obosiți, ciufuliți și aiuriți ca vai de noi. Spune și tu, viață-i asta?...

— Da, îi viață! Aveți cel puțin variație, n'aveți când vă plictisiți. Dacă vă lipsesc unele din îndămânările noastre, în schimb=sun=teți la capitală, cu trotuar, lumină electrică, calorifer, apă caldă și rece 'n casă! Aveți teatre, cinematografe, expoziții, conferințe, concerte!... Strada singură e o expoziție, un cinema, un teatru. Numai

plimbându-vă la dreapta și la stânga și privind vitrinele, oamenii, vehiculele și vă distrați. Eu trăiesc aici în glod până în genunchi și noaptea-i un întunec de-ți dai ou degetele 'n ochi. Când vine sara parcă vine moartea, mai ales când plouă. Aprind niște lămpi chioare ce pâraie fumegând într'una și svârl bocancii din picioare năclăieți de hlei. Jean sosește și el obosit de pe câmp. Până ce pun masa dânsul clipocește într'un jilț. N'am cu cine schimba o vorbă. Cel mult dacă mă sfădesc cu servitoarele, toate niște țărance imbecile și putoroase ori niște figănci hoațe și minciunoase.

După masă Jean se duce la cancelarie pentru răfuieți, plăți, porunci, tot treburi de-ale moșiei, iar eu rămân singură, să-mi număr degetele și să fac morișcă cu ele. Când se 'ntoarce, vine enervat și năcăjit. Nu te poți atinge de dânsul că sare 'n sus! Ia un jurnal, citește cât citește ș'adoarme.

După ce se culcă, eu stau ca un cuc ș'ascult cum sforăie el, cum latră câinii prin sat, cum mugesc vacile 'n ocoale, cum se înjură haidăii unul pe altul, cum miaună mâțele pe coperișuri și cum cântă cucoșii de miezul-noptii și zori de zi! ...Adevărată plăcere!

Iaca aista-i raiul meu, fericirea pe care tu poate o râvnești.

...Crezi că fericirea stă numai în casă bună, mâncare din belșug trăsuri și haine scumpe? Nu, draga mea! M'am săturat și de casă, și de mâncare și de haine și de tot! Nici nu știu ce să mai fac.

— De ce nu citești și tu? Cetind stai de vorbă cu oameni culți, învățați, artiști...

— Da cum nu citesc? Uite, mi-s ochii cât cepele de atâtă cetit. Dacă nu citesc, plâng, și-i mai rău!

— Vezi dacă n'ai vrut să ai măcar un copil...?

— Copil îmi mai trebuia? Să-mi țiue ziua și noaptea 'n urechi?

Ai brodit-o și tu!

— Atunci n'ai decât să plângi tu, dacă nu vrei să-ți plângă copiii!

— Asta și fac! Plâng că m'am îngropat în văgăuna asta, unde nu văd de dimineață până 'n sară decât aceleași locuri, aceiași oameni, aceleași animale, acelaș drum, aceiași copaci, acelaș câmp! Uf! M'am săturat! Turbez, dragă! Iaca cu fine, acum, mai am norocul să schimb o vorbă, două. Nici nu știi ce mare plăcere mi-ai făcut c'ai venit. Cel puțin am cui mă spovedi oleacă, să mă ușurez!

— Și eu care te socotiam cea mai fericită ființă...

— Eu... și fericită!... Să nu te miri dacă-i auzi cândva că mi-am făcut o samă ori... am înebunit... Iaca, vezi golani ceia care se sgâiesc la noi ca niște proști, aceia-s fericiți. Ei nu simt nimic. N'au nici-o dorință. Trăiesc în neștire ca dobitoacele! Dacă au mâncare și bârlog nu le mai trebuie nimic! Nu gândesc, nu judecă...

...Se hlizesc toată ziua!

II

— Măi Ghio! Ia uite 'ncoa! Vezi tu, colo'n ceardac, ce mai mândrețe de cucoane? Parcă-s scrise! Stau la sfat ca două hulubițe. Știu că li-i bine. Trăiesc ca'n puf. Nici vânt rece nu le-ajunge. Halal de dânselle!

— Mai așa!... Ție care-ți place?

— Tot a noastră-mi place mai mult. Îi mai volonează, ai ce, strânge'n brațe! Cea de la târg îi jîtioană rău și veștedă! Te-ai teme parcă s'o strângi ceva mai tare să nu-i rupi mijlocul.

— Hei, măi Ioa, ce zici tu? Te-ar bate fericea numai să le poți privi de-a-proape, nu să te mai atingi de ele. Aiestea-s făpturi scumpe, măi, să le pupi urmele!... Uite numai ce fețișoare albe au, ca de îngeri! Strălucesc la soare.

— Hai să ne mișcăm că mi se pare c'au băgat de samă că ne prea boldim la ele ș'om da de ziua năcăzului cu boieru!

— Hai!... Măi, eu aș fi mulțămît să-mi deie una o sută de palme numai să simt că m'atinge cu mânuțele ei pe obraz...

— Ba... hălbet! Mai degrabă dau eu un pumn, două Sofâței mele decât să mă pălmuiască niște muieri leșinate!...

III

— Nu cumva a plecat Georgeta, puiule?

— Desigur c'a plecat! Ce? Era să piardă trenul din pricina ta? Noi tot te-am așteptat, te-am așteptat și, dac'am văzut că nu mai vii și trenul trebuia să sosească, am pus caii la trăsură ș'am dus-o la gară.

— Am întârziat, fire-ar al dracului, cu mutatul mașinei la altă gireadă.

— D'apoi când nu întârzii tu, când ești vreodată la vreme ? !

— Iaca de dată asta îmi pare rău că n'am sosit la timp. Ve-deam și eu o flință cu mutra mai veselă, cu aerul mai fericit, nu ca tine, veșnic posomorită, veșnic nemulțămită.

— Fericită ? Ea ? Vai de dânsa ! O înșală bărbatu chiar din luna de miere...

— Zău, da de unde ai mai aflat și pozna asta ?

— Mi s'a mărturisit singură, sărmana ! Da ea nu se tulbură. Își poartă ranele sufletului cu mândrie ca și duelistii cicatricile lor. Parcă eu nu știu că și tu mă înșeli cu toate lingurărițele dela mașină ?

— Vai, dragă, cine ți-a mai vârit în ureche și prostiile iestea ?

— N'am nevoie să mi le vâre nimeni ; huește tot satul.

...Să știi că eu am să-mi iau într'o zi catrafusele ș'am să te las întrucât te-am găsit. Mă duc unde=oi vedea cu ochii !

— Iar începi cu amenințările tale prostesti ?

— Pentrucă tu nu mai sfârșești cu înjosirile ! Murdarule ! Tfui, mă desguști !

— Te pomenești că te-ai plâns și Georgetei !

— Nu, nu n'am plâns ! Mi-a fost oarecum să-i spun..., să mă umilesc eu însămi în fața ei. Destul mă umilești tu... Of ! Ne-norocita de mine... O zi n'am fost fericită cu tine !

IV

.....
— A...a...a..., de ce plângi, duduie Carmenică ? Ce-ai pățit ? Cine te-a supărat ?

— Auzi cucoane Iorgule, comedie, zice... că...

— Nu știu ce zice, nici nu vreau s'aud ! Îi fi făcut vreo glumă neiscusită !

...Nu te potrive, duduică dragă ! Se poate să stângi focurile ochisorilor matala cu șiroiul lacrimilor ? Unde se mai pomenește ? În casa asta blagoslovită de Dumnezeu nu se încape plâns. Haide, haide, iaca îți șterg eu pleoapele și strâng în batista mea aghiazma lor sfântă...

...Acuma râzi ? Așa te vreau ! Zimbitoare, senină, fericită. ...Eu, drept să vă spun, când sunt mai supărat și mai năcăjit, vin aici la Dumnevoastră și, când vă văd cum trăiți de fericiți, mă simt parcă și eu mai om.

— Ce suflet bun ai, coane Iorgule! Ce inimă de aur! Se cunoaște că ești om împăcat cu Dumneata, om adevărat fericit! Ai și dreptate! Ți-ai pus copiii la cale, ai pensioara Dumitale, ai veniturile moșiei, iarna te duci pe Coasta de Azur, vara călătorești unde-ți place, nu-ți trebuie decât zile!

— Dă, așa ar trebui să fie cum credeți Dumnevoastră, scumpii mei, decât, vedeți, nu-i chiar așa... Cum să mai fii tu fericit? Mai întâi pârdașnica asta de bătrâneță care mă mănâncă de viu, mă pocește! Azi îmi amortește o mână și mă doare de un pot duce îmbucătura la gură. Mâne mă săgeată într'alta. Poimâne mă trezesc că nu mai pot urni un picior, stau țapăn în pat. De văzut nu văd acătării, îmi trebuie ochelari. De auzit iar nu. Somnul cel neîntors, de sară până dimineață, nu-l mai am de zeci de ani. Mersul repede nu-l pot face că-mi bate inima și mă'năduș. Mâncările mele nu le mai mănânc, fiind oprit de doftori. Acum barabule, chișleag, morcovi și supă de legume — atât! Un păhărel de vin, mai mult nu; rachioaș de loc. Și eu care eram deprins să beau și să mănânc, de toate gospodărește, nu să mă'ncurc! Acum spuneți: aista-i trai?... Chin, nu trai.

— Da o cafeluță tot bei?

— O cafeluță?... Măcar că am o preală și dela dânsa... Dar: Ce-o fi o fi!

— Bine faci, coane Iorgule! Nici toate ale doftorului, nici toate ale popii...

— Așa zic și eu. ... Acum, toate câte v'am înșirat se cheamă că privesc numai trupul meu, da ce-i în suflet nu v'am mai spus. Îi negru pământului! Doi feciori, cât doi brazi, mi i-a așternut războiul la pământ. Al treilea... mai bine nu-l aveam! Fetele... măritate, dar cum trăiesc, ele știu. Când îmi scrie una și mi se jăluie, când îmi scrie alta. A treia cel puțin, săraca, tace, nu-mi scrie nimic. Și, când mă gândesc că are până acum șese copii ș'al șeptelea îi pe drum, m'apucă tremurul! Iar bărbatu-său e ca cel ce nu-i. Te privezi prin el, așa-i de slab. Altfel îi om bun, priciput, dar ce folos, leafă mică! Profesor... s'au luat din dragoste! ... Așa fiind înțelegeți și Dumnevoastră starea mea. Când vine plicarul de-mi aduce poșta mă întreb totdeauna cu groază: ori azi de la cine-mi vin veștile cele rele? ... Alții, știu, se veselesc când li se aduc scrisori; eu mă cutremur.

— Și noi care te creдем...

— Fericit! Mi-ai spus! Ai și nimerit omul!

V

-
- Cuconiță, vă poștește pân' afară Floarea.
 - Da ce mai vrea și ființa ceea?
 - Are să vă spuie nu=ș=ce. Iacătă-o!
 - Ei, ce vrei, Floare?
 - Săru'mâna, duduță! Vreau să mă sloboziți pe-o săptămână acasă.
 - Dar de ce tocmai pe-o săptămână? Nu-i prea mult?
 - Mă mărit!
 - Zău! Cu cine? Tot cu Iordache al tău?
 - Nu! Cu Toader a Nihăiesei...
 - Și de ce nu te=ai răsuflat pân' acum?
 - Dă, mi-o fost rușine...
 - Și pe când nunta?
 - Pe Duminică!
 - Să fie cu noroc!
 - Săru' mâna!
 - Uite, am să te'nvoiesc pe două săptămâni, să=ți *ticnească*. Ș'am să vorbesc cu conașu să=ți deie o vițică și două oi de casă nouă...
 - Săru' mâna, bodaproste, săru' mâna!
 - Hai, du-te, și s'aud că ești fericită!
 - Săru' mâna și bodaproste!
-

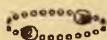
VI.

— Ați spus fericită?... Vai de capu ei, conită! Câtă bătaie are să capete n'are să'ncapă într'însa! Că el îi un hursuz ș'un hărăgос fără păreche!

Dânsa nu voia să se ducă după dânsul în ruptul capului, da tatu=său i=a împușcat o mamă de bătaie de=a sparto'n coș! N'o avut șapte capete, săraca, o trebuit s'o curme. Da ce=0 așteaptă, numai spatele ei are să știe! Că la noi măritișul nu-i ca la Dumneavoastră care vă luați din dragoste, aveți tot ce vă trebuie, vă iubiți într'una trăind fericiți cum trăiești mata cu conașu!...

Tiberiu Crudu

(Va urma)

Epigrame

Teamă

Ti-aș da drumul, epigramă,
Să-ți calci drept pe bățatură,
Printre ei însă mi-e teamă
Că-ți vreunul la Cenzură...

Colaborare „patriotică“

Unii luptă în afară
De-ai credea că-s niște zmei,
Alții se trudesă în țară
Cum s'o curețe de „lei“.

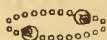
Unui bețiv

Nasul tău e similar
Lămpilor de buzunar,
Fiindcă, prin analogie,
Roșu-ți dela baterie...

Unui avocat

Căzând la bară leșinat
Colegii, zor cu autopsia,
Un medic însă-va opinat
Că și-a 'nghițit doar pledoaria.

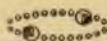
Emil N. Bărbulescu

Ctitori și adăugători ai noștri

D-1 Inginer silvic G. Țibu (Stulpicani) 14/XII 1943 și d-1 prof. univ.
Dr. Emil Țopa (Cernăuți) 11/XII 1943: câte 2.000 Lei.

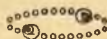
D-na Bojena M. Șesan, 30/XI 1943 și d-nii: Prof. univ. Dr. Vasile Grecu,
22/XI 43, d. Const. Nastasi, 2/XII 43, dir. Em. Iliuț, 8/XII 43, prof. Grigori Rațiu,
9/XII 43, Păr. Mihai Boca (Cernăuți), 25/XII 43 câte 1.000 lei — iar d. Victor
P. Costa (Lugoj), 22/XII 43 (iarăși o nenumărată casă... cf. „Făt-frumos“ 1943,
179) cu 700 lei. — O. L.-M.

BUJOR ȘI DARIE ¹⁾

(Popular)

Foaie verde arăraș	— Măi fârtate, măi Darie,
Darie scrie răvaș	Mare foc, mare urgie !
Și-l trimite iutișor	De scăpat eu te-aș scăpa,
La prietenu Bujor :	Da-i pârjol pe urma mea !
— Măi frăține, fă ce-i face	Stăi, mai stăi, numai oleacă,
Și răpezi-mi-te'ncoace,	Că pârjolu va să treacă,
Să mă scoți din mare greu,	Și-om ieși diznou în țară...
Cum te-am scosu-te ²⁾ și eu... —	Știi colea, la primăvară !...
	Noi la voi, și voi la noi,
	Și-om da praștie'n ciocoi ! —
Bițorel numai ofta,	
Foc de gură că-mi vărsa :	

Note de drum din Tracia

I.

Între paginile (prea puțin știute și) cari se cer împropățate ³⁾, rămasă dela pururi neuitatul nostru Christea Geagea († 29 Oct. 1943), merită toată considerarea și acele *Notes sur un voyage en Thrace (Fragment)* ale lui, apărute în revista „Balcania“, București An. I 1938, 245—248, cu următoarele șire comitive din partea redacției : „Le professeur Chr. Geagea, conférencier á la Faculté des Lettres de Cernautzi (Roumanie), nous, a envoyé une série de souvenirs du temps des guerres balkaniques. Certains de ces notes de voyage — comme celles que nous presentons ici — comprennent des données et des informations pleines d'intérêt pour la science“. Le dăm în cuvenita traducere, întrebându-ne unde s'or fi aflând celelalte „certains de ces notes de voyage“ cari constituiau „une série de souvenirs“ ? Și acum memorialul de călătorie al lui Christea Geagea !

Leca Morariu

¹⁾ Între vechile mele hârtii, rânduite azi (Ian. 1944) ca de rămas=bun..., găseșc și acest cântec haiducesc, auzit în 1916 dela acelaș Nicolai Huțuleac *al meu* (vezi poveștile *Dela noi...*) — evocare a aceluiaș neuitat erou popular bucovinean Ion Darie Pomohaci (pentru care cf. Leca Morariu, *Iraclie Porumbescu* 1938, 3).

²⁾ Repetarea pronumelui reflexiv în enclisă (la dativ și acusativ), fenomen cunoscut... cf. Leca Morariu, *Voi lăudatu* 1928, 14—16.

³⁾ Cf. și „Făt-frumos“ XVIII 1943, 203.

II.

Noemvrie 1913. — Toate demersurile ce le întreprinsesem pe lângă autoritățile grecești, pentru a obține permisiune de a pleca la Tracia rămăseseră zădarnice, această provincie fiind considerată zonă de război. Pacea dela București era amenințată, întrucât rezoluțiile plenipotențiarilor greci și turci, întruniți în conferință la Atena, nu dobândiseră aprobarea guvernului turc. Și numai cu energica sa intervenție și adresă, Take Ionescu, în cursul călătoriei sale triumfale la Atena (7 Noemvrie 1913), a evitat un al treilea război balcanic.

Succesul ¹⁾ acestui bărbat de stat român, care cu atâta abilitate a știut să-și îndeplinească misiunea de arbitru în conflictul greco-turc, avu un extraordinar răsunet în toate păturile populației grecești. Toată presa Greciei aclama România cu entuziasm, fiind plină de elogii față de înțeleapta și energica ei politică, iar Take Ionescu era considerat ca salvator al păcii din Orient.

Profitând de această atmosferă favorabilă și înarmat cu o recomandăție a consulatului General român din Salonic, mă prezentai Guvernului grec care îmi dădu un „laisser-passer“ la Doxati. Pornii demineața la Tracia cu un tren mixt în care majoritatea călătorilor erau militari. La controlul hărțiilor mele, autoritățile militare și civile, când văzură că sunt un „kathighitis roumanos“ (profesor român), se arătară pline de atenție și prevenire. Prin gări nu vedeai decât soldați, toți în plină voie-bună și întrebând de cei ce veniau dela Salonic ori de nu e vorba de demobilizare. Sub seară, sosii la Drama, vestită, ca cele mai multe dintre orașele Traciei, pentru comerțul și cultura tutunului său. Aici fui surprins de marea mulțime de negustori aromâni cari practicaau toate felurile de comerț. În anumite prăvălii, femeile lor purtau portul caracteristic al provinciei lor. Cei mai mulți dintre acești negustori erau de prin Laca, Flora, Băiasa, Grebeniți, Pădzi. Erau fericiți și mândri că România, cu intervenția ei, a știut să împiedice o nouă vărsare de sânge. În restaurante și bodegi toată lumea se veselia că se încheiase pace și-și tot preamăriau pe Take Ionescu și România, strigând: „Zito he Roumania! Zito ho Tache Ionéscos!“ (Trăiască România! Trăiască Take Ionescu!).

Într-o seamă de localuri răsunau cântecele soldaților aromâni

¹⁾ Succes, datorit (după mărturia lui Take Ionescu în ale sale *Amintiri*) în parte și lui Batzaria, fost ministru otoman, mulțumită căruia Turcii aveau toată încrederea în omul de stat al României.

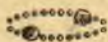
din Tesalia și Aspropotam, precum și cele ale Fărșeroșilor din Armiro a căror melodie semăna cu cea a cântecelor albaneze. Toate otelurile, toate hanurile, toate camerele erau ocupate de soldați. Mulți înși dormiau pe scaune prin cele birturi, cafenele și dugheni. Prin intervenția unui comisar, mi se rezervă, în colțul unei mari verande închise, o masă de lemn care-mi servi ca pat. Alături de mine, pe-o masă mai lungă, dormiau doi ofițeri crețani. Pe jos, pe scânduri, dormiau soldați. Seara, fui foarte impresionat, văzându-i pe soldații rezerviști că înainte de culcare se închină adăugând la sfârșitul rugăciunii: „Theé mu, ná zisi ho mpármpa Tache Ionéscos pu mas stélnei 'sto spiti!“ (Doamne, binecuvântă-l pe Tache Ionescu, care ne trimite acasă). A doua zi demineața plecai spre Doxati cu o trăsură rechiziționată. După cam două ceasuri de drum, întâlnii multe turme de oi cari coborâiau dela miază-noapte viind din Munții Rodope și cari, de-a-una cu drumul, mergeau agale către țărmul Mării, în direcția Cavala și Orfani, la iernatec. Îmi oprii trăsura și coborîi ca să stau de vorbă cu ciobănașii cari, după vorbă, după port, erau Grămosteni, ca d. p. cei din comuna Livădzi (Meglenia).

Oferindu-i un pac de țigarete, îl rugai pe-un baci bătrân să-mi spuie o poveste, fiindcă vream să văd ori de limba lor se deosebia de cea a Grămostenilor. În clipa aceea trecea o patrulă de soldați greci, cari văzându-mă gata să-mi notez în carnet spusele păstorului, aflară faptul suspect. Veniră asupra-mi, îmi confiscară carnetul și mă poftiră frumos să-i însoțesc pân'la postul de jandarmi din Doxati. Colo, ofițerul îmi controlă hârtiile și-mi zise: „Eiste eleútheros“ (Sunteți liber). Mă oprii la o cafenea apropiată; când deodată văd că se apropie caravanele de cai și catări ale Aromânilor grămosteni, încărcate de tot felul de calabalâc și urmate de familiile lor. La o masă, lângă mine, îi auzii pe Greci zicând: „Erchontai hoi Maurovláchoi“ (Vin Vlahii-Negri). L-am întrebat de ce le zic „Maurovalachi“ și nu „Valachi“ și-mi răspunseră: „Hoi Vláchoi heinai 'do kato“, (Valachii sunt în jos) arătând către miază-zi, „'sti Machedonia, 'stin Ipeiro, 'sti Thessalia, eno hoi Maurovláchoi érchontai ap'do apáno“ (în Macedonia, în Epir, în Tesalia, câtă vreme Maurovlahii vin de sus) și-mi arătară atunci Nordul.

Fui foarte surprins de faptul că Grecii din Tracia păstrasera vechiul nume de Maurovalahi, dat de Bizantini Aromânilor, fiindcă în multe mele călătorii din tinerețe prin părțile locuite de Aromâni, în Epir, Tesalia și Macedonia, nu auzisem niciodată decât numele

de Vlăchoi (Valachi) și de Arvanitovlăchoi (Aromâni din Albania), nume dat Fărșeroșilor, în afară de porecla Cușovalahi, scornită de Greci în general pentru Aromâni. N'am fost auzit încă niciodată numele de „Mauroyalahi” și nici nu l-am mai auzit de-atunci, decât numai dela acești Greci din Tracia.

Christea Geagea

PRIBEAG

de O. Goga

Weint am Kreuzweg, hoch am Grenzberg	Doch der Held hebt sich im Sattel
Eine Amsel in der Weide	Sieht ein Haus im Wiesenziel,
Und ein Held gelassen reitet	Mit dem Ärmel seines Hemdes
Berghinauf durch das Getreide.	Eine Trane trocknend still.

Unten in der Abendsonne	Plötzlich zieht er straff die Zügel
Glänzt des Dorfes Kirchturm munter,	Lenkt das Pferd in andre Seite
Und sein Braun scharrt stramm und wiehert	Und die Wimpern fest verschliessend :
Und will in das Tal hinunter.	„Führ' mich, Braun, in ferne Weite ! . . .”

Fußsteig schmetternd mit den Eisen
Stürmend saust der Braun im Sprung
Über schütterlaub'ge Pappeln,
Trauernd fällt die Dämmerung.

Traducere de Olvian Soroceanu

Epigrame

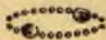
Unui amator de câini

Privind la câinele hapsân,
Ce-l tragi de șnur, dar stă pe loc,
Înclin să cred că-i el stăpân,
Iar tu ești bietul dobitoc.

Unui filatelist, care a plătit 100.000 lei pe-un „Cap de Bou”

Atâția bani pe-un „Cap de Bou”
Să dai, e regretabil,
Convins când ești de capul tău
Că-i mult mai veritabil.

Emil N. Bărbulescu

Multe și mărunte...

Bucevschene. — Venerabilul nostru „Deșteptărist“, d-l director Dimitrie Bucevschi (Cernăuți), mă informează că icoana *document istoric* (cum îi ziceam eu, în articolul meu din „Junimea literară“ 1923, 331) ctitoricesc dela Mitropolia Cernăuțului e pe de-a-întregul compoziția marelui Epaminonda Bucevschi. Și numai executarea, dusă pe liniile lui Bucevschi, e a lui Eugen Maximovici, fapt pe care E. Maximovici nu mi l-a distăinuit în 1923 (!), atunci când dânsul mă invitase să scriu una-alta despre... opera lui, iar eu, strâmtorat, îmi alesesem acest capitol... Înțeleg așadar astăzi discrepanța dintre elanul compoziției în această clasică piesă de *Historienmalerei* (ca să fim în terminologia epocii Feuerbach-Bucevschi) și dintre primitivitatea execuției care se tradează în această prezentare (observați fața de... pitigoi a țârcovnicului-tipograf, acesta vădind parcă integral stângăcia lui E. Maximovici). — În completa absență a unci Arhive muzicale la noi (și, se pare, chiar și'n absența cuvenitei înțelegeri pentru asemenea Arhivă) semnalez piesa prea-puțin știutului Constantin cav. de Buchenthal (cu titlul bizar-ortografiat): *Resunete din Bucovina* | „*Horă și Marșu Român*“ | *de Constantnu Cavaleriu de Buchenthal* | *dedicate* | „*Societății pentru Cultura și Literatură Română în Bucovina*“ | *Pr. 1 fl.* | *Retipărirea e oprită* | *Proprietatea Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina.* | *Liht. Aug. Strasilla, Troppau.* | — patru pagini de portative plus copertă. Așadar: 1). Lucru deasemenea nu prea știut: Societatea de Cultură știa să deie atenție și muzicii; și 2). Coperta acestei piese reproduce idila lui Ep. Bucevschi *Ian ascultă!* — Documentatelor (do-cu-men-ta-te-lor!) mele riposte împotriva unor cu desăvârșire gratuite „critici“ aduse de d-l I. Cârdei față de opera lui Ep. Bucevschi, d-l I. Cârdei le răspunde și cu mostre ca acestea: „După părerea d-lui L. M. deci, urma ca bietul Bucevschi să-și încarce în spate tot calabalâcul și să purceadă... pe lumea cealaltă; să se ridice la Rai, pentru a face chipul cutărui Vlădică ori Voevod, repausați de mult întru Domnul“ („*Revista Bucovinei*“ 1943, 619). Încât ne simțim foarte tentați a-i răspunde acestui critic de artă, citând chiar o frază a d-sale din aceeași Revistă a Bucovinei (619), că d-l I. C., „împiedecat de educația sa artistică, cât¹⁾ și de mediul în care a trăit“ nu ne putea servi decât acest fel de critică. Totuși pentru cei interesați și, mai ales, pentru lămurirea mării noastre glorii Ep. Bucevschi vom reveni și cu un răspuns analitic. Atunci până și d-l Cl. Usatiuc din *Revista Bucovinei*“ (1944, 45) va putea medita dacă d-l I. C. l-a atins pe Ep. Bucevschi numai „cu o floare“.

L. M.

* * *

W. Kotzebue către Alecsandri. — Am avut norocul să găsesc la un anticar exemplarul din *Rumänische Volkspoesie, Berlin 1857* (pe care revista „Făt-frumos“ din 1941 o reproducea întocmai în coperta N-rului 2) cu chiar dedicația autografă a lui W. von Kotzebue pentru prietenul său V. Alecsandri în versuri franceze. O reproduc această închinare întocmai (respectându-i și abaterile ei ortogra-

¹⁾ Rețineți cât de uluitor de miop e d-l I. Cârdei în sesizarea a ceea ce eu numesc culoare „umed de vie“! — Și, firește, rețineți și eufoniile: „artistică, cât!“ „bisericească, care“ (deunăzi)...

fițe) — mulțumindu-le d-ilor: director Dr. Vasile Săveanu și prof. L. Dunoguier (Liceul „Aron Pumnul“, Cernăuți) pentru concursul dat la descifrarea manuscrisului. Iată-o :

à B. Alexandri.

*Comme, rempli d'ardeur, le plongeur intrépide
Retire la perle de l'abîme écumant,
Vous avez su trouver avec un zèle avide
Des trésors enfouis par les siècles fuyans !*

*Ils ressemblent bien ces trésors ; vos poètes
Ignoraient la valeur de leurs accords divins,
Ainsi que la coquille ignore ce qui prête
Un charme si puissant au travail de son sein.*

*Et si, rendue au jour, objet constant d'envie,
La perle va briller au front de la beauté,
Vos poètes sans noms ont à la Roumanie
Offert un diadème immortel et sacré !*

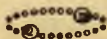
Kotzebue

Bade,
le 10 mai
1857.

*

Iar, în altă, mai lină vreme, directorul revistei „Făt-frumos“ ne va dărui poate, și facsimilul acestei mărturii de prietenie a lui W. Kotzebue față de Alecsandri.

G. T. Kirileanu

CERNY MOTYL NOCI LETI...

(Sboar' al nopții negru flutur...)

de Eminescu

Cerny motyl noci letí
Na svých křídlech unavených,
Vetve sypou listí v zmeti
Po pesinách odumřelých.

Avsak jasné klenby kruhy
Mezi listí, mezi proutí,
Vrhavše světelné pruhy
Zkousí tajně proniknouti.

Spletí haluzových sítí
Teskne v uchu zvuci hlas
Sladké písně kouzla zítí
Z klína staré lípy zas.

Avsak posvátne ty zvuky
Jímají hruď v tísni bed,
Nemyslíš na přístí fluky
Ani nedíváš se zpět.

Tisíc ptáčku slysis v loubí
Zeleněm jak rokují
O násí když lásce hloubí
Radí se a zalují

Trad. în cehește de Bojena M. Sesan

Cronică

Nectara Soroceanu. — În sfârșit, la 30 Oct. 1943, în Teatrul Național din Cernăuți, mult așteptatul și mult meritatul recital de dans *Nectara Soroceanu*. Presa Cernăuțeană („Czernowitzer Deutsche Tagespost“ din 30/V, „Czernowitzer Allgemeine Zeitung“ din 12/VI, „Czernowitzer Morgenblatt“ din 13/VI) se uimea de talentul

Nectara Soroceanu

copilandrei de 11 anișori, încă la 1936. În 1938, aceeași „Tagespost“ (8/VIII) sublinia „punctul culminant“ al cutărei mari serbări coreografice în balerina Nectara S. : „dans de clasă superioară“. Cam tot pe atunci ilustrul coreograf Vinez Dr. Grigori Pantasi stăruia s'o sechestreze pe Nectara S. pentru Viena și s'o clironomisească la cele cam 56 balet ale sale.

Iar acum, înainte de ce-și ia sborul către mirajurile și compensațiile marelui Occident, acest neuitat diafan regal din 30 Oct., în care, cu *Sonata Lunii* lui Beethoven, Nectara Soroceanu ne-a iluzionat și ceea ce ne poate sugera preambulul din *Lu-ceafărul* lui Eminescu : Fascinația luminii de lună, freneziile tentației, contorsiunile rezistenței, înfrigurările și destinderile primelor concesiuni, acalmia desăvârșitei co-vârșiri..... Totul într'un înalt-artistic registru de poezie.....

Laureata Conservatorului Cernăuțean, eleva artistei *Anca Ștefureac*, pornește cu toți sorții supremei victorii înspre marile cuceriri definitive.

* * *

Răsfoind cele periodice. — Vrednic de toată cinstea faptul că „Unirea Poporului” dela Blaj, apărută pe anul XXVI 1944 foarte precis la 1 Ian., nu și-a uitat pe întemeietorul ei, trairnicul scriitor și neuitat prieten al nostru Alex. Lupeanu-Melin. — Informațiile semnate de *Ion Cernăuțeanu* în „Bucovina” Nr. 755 din 5/XII 1943, după care la *Institutul de istorie* dela Facultatea teologică Cernăuți, în 1943 s’ar fi ținut 14 conferințe publice, se cer rectificate în sensul că, și cele 53 comunicări literar-științifice și cele 14 conferințe publice¹⁾ s’au ținut la *Institutul „Cernăuți”* dela aceeași Facultate! — Foarte bizar calificativul „muncă oboșitoare și *ingrată*” din partea d-lui Nestor Camariano (în „Revista istorică română” 1943 vol. XIII fascic. 1, 114) pentru biografia lui Alecsandri, realizată de Elena Rădulescu-Pogoneanu. Adecă, un regretabil lapsus calami întreaga nenorocire de frază: „putem afirma încă odată c’a izbutit, după o lungă muncă oboșitoare și *ingrată*, să pună la dispoziția cercetătorilor...”, cel mai complet studiu asupra vieții și activității lui V. Alecsandri... — „Paradoxalul” acord „mi-a venit el *apa* la moară”, care „testera... unele curiozități gramaticale dificile a recomander”, n’a fost chiar *recomandat* de subsemnatul (în *Graiul viu — corectiv stilistic* 1940 — recenzat de L. Găldi în „Archivum Europae centro-orientalis” 1941, 355-356), ci numai constatat!

* * *

„Convorbiri literare”. — Salvate, în 1939, prin energica intervenție a lui I. E. Torouțiu, de atunci director al *Convorbirilor* și neîntrecut și unic mecen a lor, dealungul întregii lor vieți de 72—77 ani, — *Convorbirile literare* s’au ridicat în acest prim lustru de Renaissance²⁾ a lor, la rolul ce li se cuvine: de indiscutabil prim-amvon literar al Neamului, Nimb cu care dănele s’au încununat nu numai prin pilda celui mai generos ctitorism cultural, ci și prin distins-intelectuala și aprig-româneasca ei conducere spirituală.

Ni s’au izvodit aice studii în Eminescu de adevărată temeinicie germană — ca cele ale chiar Directorului I. E. Torouțiu; scapără de aice sancționări pentru defecțiuni intelectualității noastre ca cele recente, fulgerate (1944, pag. 226) împotriva iudeofilului G. Călinescu, cu a sa *Istorie a literaturii „române”*, care „se expune din nou în vitrinele librăriilor...”, ca sfidare a sentimentelor românești în atmosfera de umbră nelinește, de zăbranic pe fața țării pentru eroicele jertfe în înclăstare cu cei doi dușmani de moarte ai noștri, Rușii și Jidanii”; și ni se promite aici balsamul frățeștii atenții pentru toată aria Țării (1944, pag. 224): „A fost și va rămâne în tradiția Convorbirilor Literare gândul neadormit, ca scriitorii să se ridice din și peste sgomotul profesional în metropolă și, privind Țara din perspectivă, să rețină manifestările culturale de pretutindeni, să sublinieze pe acelea care se nasc de obicei din cea mai curată dragoste pentru frumos în centre adesea uitate, oropsite”.

Ba promisiunile *Convorbirilor* sunt chiar gata realizate, cum rezultă și din ultimele fascicule, cari prin admirabila strădanie a directorului I. E. Torouțiu și cea a redactorilor Al. Ionescu, Teodor Al. Munteanu și Șt. Cuciureanu împart ceea ce

¹⁾ Vezi-le înșirate în „Făt frumos” 1943, 141.

cred de cuviință până și celor mai mărginași condeieri ai Țării. Învrednicire — în bine și în mai puțin binișor — de care noi, cei din foarte bănuitul nostru „cap de pod al României” (I. E. Torouțiu, „Conv. lit.” 1944, pag. 127), ne împărtășim atât de arare, și pentru care rămânem cu atât mai îndatorați !...

L. M.

* * *

„O scrisoare pierdută” la Berlin. — Spicuim din numărul dela 28 Noemvrie al săptămânalului german „Das Reich” : „În teatrul de stat Berlin a avut loc, cu mare succes, premiera comediei poetului român Ion Luca Caragiale *O scrisoare pierdută*, regisor fiind Jürgen Fehling. Singurul rol feminin l-a luat asupra-și Ioana Maria Gorvin. Alături de ea, Walter Franck și Paul Sticht.” — Revista dă și o fotografie cu Zoe și alți doi protagoniști, în costumele epocii.

V. M.

* * *

Periodicele bucovinene. — Câte-or mai fi fiind ? În proză statistică — duzina și mai bine ! La Cernăuți : „Bucovina”, „Bucovina literară”, „Bucovina medicală”, „Buletinul Mihai Eminescu”, „Candela”, „Căminul nostru”, „Credința”, „Cronicar”, „Deșteptarea”, „Făt-frumos”, Institutul „Cernăuți”, „Revista Aron Pumnul”, „Revista Bucovinei”, „Revista Elena Doamna”, „Revista forestieră”, „Revista Mazililor și Răzeșilor”, „Sănătatea satelor”, „Voința Școalei” — iar la Câmpulung : „Popasuri” : 19 în capăt ! De n’or fi chiar mai multe, cu revista Școalei Normale de învățătoare (Cernăuți), inaccesibilă nouă și cu „Fond și formă”, care amenință să reapară....

Marginalii asupra-le ? Două-trei : I. Cele „școlare” : Revista „Elena Doamna”, împlinindu-și (în 5 fascicule) primii doi ani, cu numai colaborarea elevelor, — reabilizare dincolo de cotidian (și prin angajarea plăpânderor condeioare la mai vertebratul scris de nuanță științifică). — „Revista Aron Pumnul” (An. I—II (în 3 fascicole), și cu colaborarea unor dd. profesori (N. Teaciuc-Albu, A. Vasiliu, Val. Rei) în continuă cristalizare.

II. Novități : „Cronicar” — evidentă „Gândire” a Bucovinei sau, mai precis, „Gândire” în Bucovina.

— „Revista Mazililor și Răzeșilor” An. I Nr. 1 (Ian. 1944), de mult așteptată, în locul neuitatei *Gazete* a Mazililor, venind cu aceeași neaoșă garanție a lui Alexandru Vitencu, Ovid Țopa și Vasile Vitencu.

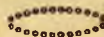
— Și uimitor de stăruitoarele „Popasuri” ale entuziaștului Constantin Dascălu-Dănilă din Câmpulungul măestrului George Voevidca.

Al. Lupu

* * *

Drept administrativ român. -- Alt generos rod al Universității Cernăuțene : Erast Titi Tarangul, *Tratat de drept administrativ român*, Cernăuți 1944, Tip. „Glasul Bucovinei”, XV+685 pagini datorite reputatului și — ceea ce în dreptul român e un special merit — *temeinicului* nostru magistru Dr. E. D. Tarangul. Opera sa distinge... față de similare publicații... mai ales prin sănătoasa, robusta ei originalitate, rezultat al unei scrupuloase și *cinstite* străbateri a atâtea studii de specialitate.

Dr. Em. Z.

Abonamentul :

În Țară : 500 lei pe an

În Străinătate : 2000 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 300 lei pe an

CUPRINSUL :

<i>Al. Ieșan</i>	Universitatea ca idee și ca faptă
* * *	Colindă (Versuri)
<i>Dragoș Vitencu</i>	Cântec de trubadur (Versuri)
<i>Tiberiu Crudu</i>	Năluca fericirii . . .
<i>Emil N. Bărbulescu</i>	Epigrame
<i>Bujor și Darie</i>	Cântec popular cules de Leca Morariu
<i>Christea Geagea și Leca Morariu</i> .	Note de drum în Tracia
<i>Olvian Soroceanu</i>	Pribeag (trad. în germ. din Goga)
<i>Emil N. Bărbulescu</i>	Epigrame
<i>Leca Morariu și G. T. Kirileanu</i> .	Multe și mărunte . . .
<i>Bojena M. Șesan</i>	Cerny motyl noci leti (trad. din Eminescu)
<i>L. M., V. M., Al. Lupu și Dr. Em. Z.</i>	Cronică

Atenție ! Abonamentul urcat !

Bibliografie

- Leca Morariu, **Epaminonda Bucevschi, gloria picturii arborosene**, Cernăuți 1943.
- Leca Morariu, **Crengene**, Cernăuți, 1944.
- Traian Cantemir, **Basme cirebire: Gobo și Mago**, Cernăuți, 1944.
- Dr. Vlad. Prelipcean, **Vocatlunea la Profetii Vechiului Testament**, Cernăuți 1943.
- Dr. M. Șesan, **În amintirea soborului dela Iași din 1642**, Cernăuți 1943.
- Erast Diti Tarangul, **Tratat de drept administrativ român**, Cernăuți 1944.
- Leonida Bodnărescu, **Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la Români**, Cernăuți 1943.
- Ioan Zugrav, **Literatura pioasă**, Cernăuți 1943.
- Ax. Banciu, **Spicuri din Dicționarul greșelilor noastre de limbă**, Brașov 1944 (Extras din atât de plastic redactata *Gazetă a Transilvaniei*, acum în *Anul 107*, 1944).
- I. Hașeganu, **Figuri din Marginile**, Brașov 1943.
- Const. Solomon, **Theodor Șerbănescu, Contribuții la viața și opera sa**, Iași 1943.
- În merituosă editură „Cartea Moldovei“ Ath. Gheorghiu, Iași: P. N. Krassnov, **Dela drapelul imperial la cărpa roșie**; Tommaso Grossi, **Marco Visconti** (Roman istoric), trad. de N. Donos; Eusebiu Camilar, **Prăpădul Solobodei** (Roman); Gh. Chiper, **Târgul trăsniților**; Mihai Negruzzi, **Nimic...**; Const. Nonea, **Leacuri pentru minte**; A. C. Cuza, **Geneza de la 48 și Era Nouă**.
- În prodigioasă Editură „Casa Școalelor“ (atât de înviorată prin **Em. Bucuța**): Em. Bucuța, **Basmela Crivățului** (ilustrate de G. Löwendal); V. Voiculescu, **Demiurgul**, Piesă în 4 acte; G. Lesnea, **Izvod** (Poezii); A. Frunză, **Muntele Athos**; Al. Ciorănescu, **Teatrul românesc în versuri și isvoarele lui**; M. Iorgulescu, **Marginalia** (Serie nouă); D. A. Vasiliu, **Focul viu** (Studii de folclor).
- *
- Kristian Sandfeld, **Syntaxe de français contemporain III, L'infinifiv**, Copenhagen—Paris 1943 — Operă postumă a marelui iubitor de limbă română, Kr. Sandfeld († 22 Oct. 1942), publicată de distinsa lui elevă Hedvig Olsen.
- Hedvig Olsen, **Bekraeftende og benaegtende svar i rumænsk uden anvendelse af „da“ og „nu“** (Extras).

Dela Administrația rev. „Făt-frumos“

Încasări în 1943: d. Nic. Simionovici, 26/XI: 500 lei; d. V. Alexandrescu, 9/XII: 500 lei; d. Em. Iliuț, 10/XII: 600 lei; d. Dr. N. Tcaciuc-Albu, 15/XII: 500 lei; Păr. N. Lăzărescu, 21/XII: 500 lei; d. Traian Ilcău, 27/XII: 500 lei; d. Nicu Caba, 30/XII: 1.000 lei. — O. L.-M.

Inregistrat la Tribunalul Cernăuți cu Nr. 7/942 din 23 Iunie 1942.

